

увійшли дієслова переважно з нульовим – першим ступенем полісемії (за умови припущення вербального характеру семи *äußern*). Дієслова цієї групи з широко розвинутою полісемією передусім багаті зразками радіально - ланцюжкової та радіальної регулярної та нерегулярної полісемії.

Третя група дієслів об'єднує дієслова, які позначають ті сторони мовного акту, що стосуються саме зовнішньої аспекти мовлення. Вони описують манеру мовленнєвої поведінки суб'єкта мовлення, спосіб мовлення, напр. *brummen, heulen, splatzen* та ін. До складу цієї групи увійшли переважно дієслова з полісемією нульового ступеня, оскільки вони переважно позначають відтінок значення.

Отже, аналіз дієслівних одиниць німецької мови свідчить, що полісемія є однією з важливих характеристик мови, вона може виявити особливості формування значення слова та є одним із шляхів розвитку мови. Ці особливості демонструють специфіку формування лексичної системи мови. *Перспективою* дослідження вважаємо зіставне дослідження полісемантів німецької та української мов, що зможе відобразити національну специфіку багатозначних слів в обох мовах.

Література

Андросенко В.О. Соотношение содержательной и формальных признаков при многозначности слова / В.О. Андросенко // Слово в словаре и тексте / Под ред. Ю. И. Сулковой. – М.:Изд-во Моск. ун-та,1991.- С.66-77. Апресян Ю.Д. Лексическая семантика: Синонимические средства языка. / Ю.Д. Апресян -М.:1974. Бахтина В.П. Лексико-грамматическая сочетаемость глаголов речи в русском литературном языке II половины XIX века / В.П. Бахтина Автореф. дис. ... канд. филол. наук.- Воронеж, 1965.- 24с. Кочерган М. П. Лексична сполучуваність і полісемія / М. П. Кочерган // Мовознавство. – 1977. №5. – С. 57-67. Кузнецов А.М. О семантике глаголов с широкой понятийной основой (на материале английского языка) / А.М. Кузнецов // Исследования семантической структуры слов и их лексической сочетаемости: Сб. науч. тр.-М.: МГПИ им. В.И.Ленина, 1979.- С. 10-21. Кузнецова Э. В. Лексико-семантическая группа слов и методы её описания / Э. В. Кузнецова // Актуальные проблемы лексикологии. – Новосибирск: НГУ,1963.-208с. Манакин В.Н. Сопоставительная лексикологи / В. Н. Манакин -К.:Знання,2004.-326с. Потапова Н.В. О динамических аспектах системы значений глаголов / Н.В. Потапова // Теоретические проблемы деривации.- Пермь, 1982.- С.62-72. Филипец Й. К. К вопросу о семантическом описании лексических единиц / Й. К. Филипец // Вопр. языкознания. – 1978.-№1-С.362-372. Чудинов А.П. Регулярная многозначность в глагольной лексике: Пособие к спецкурсу / А.П. Чудинов - Свердловск: Изд-во Свердл. пед. ин-та, 1986. – 80с.

УДК: 811.133.1'23'271.16 – 055.2

УДІЛОВА Т.М., БОРИСЕНКО О.І.
(Запорізький національний університет)

ДО ПИТАННЯ ПРО ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЯ

У статті йдеться про специфіку мовленнєвої поведінки чоловіків і жінок. Показано, що соціальні параметри впливають на логічність висловлювання, вибір мовних одиниць.

Ключові слова: гендер, гендерна лінгвістика, мовленнєва поведінка.

Удилова Т.Н., Борисенко О.И. В статье речь идет о специфике речевого поведения мужчин и женщин. Продемонстрировано, что социальные параметры влияют на логичность высказывания, выбор языковых единиц.

Ключевые слова: гендер, гендерная лингвистика, речевое поведение.

Udilova T.N., Borysenko O.I. This article is about the specificity of the speech behavior of men and women. It is showed that social parameters influence the logicity of a statement, the choice of linguistic units.

Key words: gender, gender linguistics, speech behavior.

Зміна основ суспільного життя, в якому усе більш зростає роль жінки, обумовлює бурхливий розвиток гендерних досліджень у всьому світі. За словами А. В. Кириліної гендерний чинник, що враховує природну стать людини і її соціальні «наслідки», є одним з важливих характеристик особи і впродовж всього її життя впливає на неї. Гендерні стосунки є важливим аспектом соціальної організації і фіксуються в мові у вигляді культурно обумовлених стереотипів, що має свій відбиток на поведінці людини, в тому числі і мовленнєвій.

Під мовленнєвою поведінкою розуміється сукупність норм і традицій спілкування народу. Під впливом соціальної диференціації в різних стратах і соціальних групах виникають певні особливості мовлення: вікові, професійні, гендерні, та ін. Гендерні особливості мовленнєвої поведінки є об'єктом даної статті, а предмет становить гендерна специфіка спілкування в мережі, а саме на французьких форумах. Мета статті полягає в дослідженні особливостей мовлення чоловіків і жінок на французькомовних форумах.

Завдяки інтенсивній науковій і науково-організаційній діяльності розроблені методологічні основи і накопичено досвід дослідження гендера за допомогою понятійного апарату лінгвістики. Гендер розглядається як соціокультурний конструкт, як конвенціональний феномен і як

дискурсивний чинник змінної інтенсивності. Це сукупність соціальних очікувань і норм, цінностей і реакцій, які формують окремі риси особистості і визначають поведінку людини відповідно до її біологічної статі. Сучасний погляд на гендерні дослідження включає не тільки вплив статі на комунікативну поведінку і використання мови, а також те, які засоби має в своєму розпорядженні мова для конструювання гендерної ідентичності, в яких комунікативних ситуаціях і типах дискурсу і з якою інтенсивністю здійснюється конструювання, які екстра- і інтралінгвістичні чинники впливають на цей процес. Розробляється широкий підхід до гендерних аспектів мови і комунікації: гендер розглядається не лише як категорія соціолінгвістики, у сферу досліджень входить гендер як культурний феномен, його віддзеркалення в мові і конструювання в комунікативній взаємодії індивідів.

У дослідженнях з гендерної лінгвістики останнім часом відбувся поворот до дискурсу, і вивчення взаємодії мови і гендера, певною мірою, стало синонімічним вивченню дискурсу і гендера. Це не означає зниження значущості для гендерної лінгвістики таких типів аналізу як граматичний, фонологічний, лексичний і т.д. Але, міждисциплінарне дослідження явищ дискурсного порядку, зайняло центральне місце в дослідженнях взаємодії мови і гендера [Кирилина 1998, с. 53].

В сучасних гендерних дослідженнях західних і вітчизняних лінгвістів, як зазначає Радина Н.К. [Радина 1999, с. 22], наголошуються різні причини гендерних відмінностей мовленнєвої поведінки: прояв психічної діяльності чоловіків і жінок, які розрізняються за природою, відмінності соціальних статусів і особливості процесу соціалізації чоловіка і жінки.

В роботі Кириліної А. В. [Кирилина 1999, с. 110-112] було встановлено, що будь-яка особа, що говорить, зазнає вплив ряду чинників. Найбільш важливі наступні:

1. Гендерна приналежність того, хто говорить. Під гендерною приналежністю розуміється, як вже зазначалося, не біологічна стать, а скоріше, соціальна роль.

2. Жінкам властиві емоційні мовленнєві акти; вони легше «змінюють» ролі в комунікації. Чоловіки проявляють деяку «психологічну глухоту» - захоплюючись обговорюваною темою, вони не реагують на репліки, з нею не пов'язані.

3. У мовленні чоловіка наголошується термінологічність, прагнення до точності номінацій, велика, в порівнянні з жіночою, тенденція до використання експресивних грубих засобів, включаючи ненормативну лексику.

4. Мовлення жінки містить більше емоційно оцінної лексики. До того ж, для жінок характерна перш за все позитивна оцінка, а для чоловіків - нейтральна.

5. До типових рис жіночого мовлення відносять перебільшену експресивність і частіше використання вигуків, зменшувально-пестливих суфіксів.

6. Для жінок типова велика кількість форм ввічливості і пом'якшення, наприклад, тверджень у формі питань.

7. В цілому мовленнєва поведінка жінок характеризується як «більш гуманна». Проте, саме цей факт, на погляд представників феміністичної лінгвістики, має при спілкуванні в змішаних групах негативні наслідки для жінок. Їх неагресивна і ввічлива мовленнєва поведінка укріплює очікування, що давно склалося в суспільстві, того, що жінки слабкіші, менш впевнені і взагалі менш компетентні.

Психологічні особливості, а саме, різний ступінь емоційності, наявність «чоловічих» і «жіночих» емоцій, на думку Радиної Н. К. [Радина 1999, с. 24], обумовлені процесом соціалізації і повинні враховуватися в процесі дослідження гендерних особливостей мовленнєвої поведінки.

Дослідження мовленнєвої поведінки найчастіше проводиться на матеріалі усних форм мовлення, але, заслуговують на увагу нові форми спілкування, а саме форуми в інтернетмережі. Форум як різновид неофіційного діалогу є ідеальним матеріалом для аналізу гендерних особливостей мовленнєвої поведінки, оскільки тут відбиваються психологічні особливості комунікантів завдяки, перш за все, анонімності спілкування. Анонімність і «відсутність» конкретної ситуації можуть привести до послаблення або, навіть, зникнення соціальних норм поведінки. Але, аналіз фактичного матеріалу показав, що гендерна асиметрія знаходить своє віддзеркалення і в мовленнєвій поведінці чоловіків і жінок на форумах.

Наприклад, на запитання «Si tu pouvais changer une chose dans ta vie, mais une seule, se serait laquelle et pour quelle raison?» чоловіки дали конкретні лаконічні відповіді :

«J'aurai aimé naître Australien...»

«Je reviendrais 10 ans en arrière et convainrais mon père d'arrêter de fumer...»

«Je dirais..... "m'être mariée" à une époque»

Жінки, в свою чергу дали більш розгорнуті відповіді:

«*Je ne voudrais qu'UN changement dans ma vie, celui qui me permettrait d'être là où je ne suis pas car j'ai abandonné mes études... A la fac. Je voudrais pouvoir me retrouver en deuxième année de Master, ça changerait tout pour moi et ferait que je serais heureuse. Mon changement c'est ça, ce qui permettrait de passer outre les aléas merdiques de ma vie. Mais c'est impossible . Et puis les post comme ça, ça fait déprimer, 'm'en vais !*»

«*Tu sais la vie est courte et pr moi, il est hors de kestion qu'à 80ans, je me dise, j'aurais dû faire ci ou ça, ke j'aurais été plus heureuse en ayant fait ci ou ça.....au lieu de me contenter d'une vie qui ne me comblait pas entièrement.....*»

Бачимо, мовлення чоловіка більш лаконічне, а жіноче характеризується детальністю висловлювання. Ця комунікативна особливість пов'язана з психологічним чинником, схильністю жінки до детального розгляду предмету, а відповідно і вибору більшої кількості мовних одиниць для опису даного предмету.

Крім того, жіноче мовлення є більш емоційно забарвленим в порівнянні з чоловічим. Як відомо, емоційна забарвленість виражається на всіх мовних рівнях, перш за все, на фонетичному. Хоча на форумах існує лише письмова форма спілкування, емоційне забарвлення виражено, перш за все, за рахунок лексики, але також зустрічаються спроби віддзеркалення інтонаційного забарвлення фрази за рахунок активного використання розділових знаків і великих букв замість прописних. Так, наприклад, жінки пишуть:

«**OUPS ! Pardon** je me suis mélangée les pinceaux, **pardon.**»

«**hi hi hi ...** je m'en doutais **!!!** Moi aussi, je l'ai dévoré ... et il a marqué mon esprit vu que je m'en souviens encore, ça doit bien faire 10 ans que je l'ai lu **!!!**»

«**WAOU!** Je t'adore! Si je n'avais pas encore de copain, je t'aurais choisi**!!!** **Domage** c'est trop tard que je t'ai connu.»

«*Il faut que je m'y met moi aussi. ça m'a vraiment échappé, **quelle idiote** je suis. Heureusement qu'il y a encore quelques jours devant nous!*»

Також можна порівняти ступінь впевненості чоловіків і жінок в своїх словах. Для жіночого мовлення характерне вживання вставних слів та певного граматичного способу для вираження припущення, невпевненості, вірогідності:

«**Faudra que** je l'achète, un de ces jours..»

«*Tu seras le bienvenu aussi Aladin...Et on n'oubliera pas une bonne tartelette à la myrtille, **n'est-ce pas ?***»

«*Un classique ce DONQUICHOTTE ! Je l' ai lu aussi dans ma jeunesse..... Belle époque, beau duo et des rebondissements permanents. Je vais **peut être** le relire*»

«*Je sais pas si les hommes sont amateurs de ce genre de musique en général. **J'aimerais bien savoir** .....*»

Чоловіки у свою чергу всіляко виражають свою індивідуальність, упевненість, а інколи категоричність:

«*Chacun a ses habitudes et ses manières. **Moi perso**, je ne trouve pas ce qui est bizarre à ce que tu fais.*»

«*A **titre personnel**, c'est tout à fait le genre de musique que je trouve très belle, avec une musique travaillée, une belle voix. Mais j'ai du mal à l'écouter longtemps.*»

«***Je confirme** dans le vieux Lyon et dans la rue Mercière...*»

«***Non , pas du tout** ce que j'écoute!*»

Варто відзначити, що для чоловічого мовлення характерне використання імперативу для вираження категоричності :

«**Indignons-nous !**»

«**Restez fidèles à vous-même !** »

«*Bon, ça va alors... Mais, **sache** que je n'ai pas peur des défis*»

Таким чином, на підставі аналізу фактичного матеріалу можна зробити висновок, що гендерна приналежність того, хто говорить впливає на його мовленнєву поведінку, стратегію розмови, стилістичне і синтаксичне оформлення мовлення і використання лексичних одиниць, а саме:

- Особливістю чоловічої мовленнєвої поведінки є лаконічність висловлювань, використання імперативу для вираження категоричності і збереження дистанції із співбесідником.

- Для мовлення жінок характерна детальність висловлювання, яка витікає з психологічної схильності жінок до детального розгляду предмету, особливості сприйняття, спостережливості.

- Жіноче мовлення містить більше емоційно-оцінної лексики, ніж чоловіча, а інтонаційне

забарвлення передається розділовими знаками і великими літерами.

- Впливом гендерного чинника обумовлено вживання вставних слів. Для мовлення жінок характерні лексичні одиниці, що виражають припущення, невпевненість, вірогідність, тоді як чоловіки користуються словами із значенням упевненості, категоричності.

Порівняльний аналіз гендерних особливостей мовлення дає можливість стверджувати, що гендерні відмінності пояснюються, перш за все, соціальними чинниками, тобто проявом відчуттів або певних емоцій відповідно до прийнятих суспільством норм поведінки чоловіків і жінок. Але, також можна припустити, що відмінності комунікативних стилів чоловіків і жінок обумовлені не лише соціальним, але і психологічним чинником, а саме особливостями темпераменту, логічного мислення. Аналіз поєднання соціальних і психологічних чинників на мовленнєву поведінку становить перспективу дослідження.

Література

Кирилина А. В. Гендер: лингвистические аспекты. / А. В. Кирилина - М., Институт социологии РАН, 1999. - 189 с.
Кирилина А. В. Развитие гендерных исследований в лингвистике, - Филологические науки, 1998. - №2. - С. 51-58. Радина Н.К. Об использовании гендерного анализа в психологических исследованиях / Н.К. Радина // Вопросы психологии. - 1999. - № 2. - С.22-27.

УДК 811.111'366.52:159.42

ФЕЛЬЦАН І.М.

(Мукачівський державний університет)

ОСОБЛИВОСТІ ЕМОТИВНОЇ ЛЕКСИКИ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ (ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ)

Стаття присвячена дослідженню української та англійської мов з антропоцентричних позицій і в контексті відповідних культур. Особлива увага приділяється розкриттю особливостей емотивної лексики, зокрема її гендерному аспекту як одному із основних критеріїв їхнього лексико-семантичного аналізу, що містить інформацію про досліджувані національно-мовні картини світу та етапи суспільного розвитку носіїв української та англійської мов у їхньому зіставленні.

Ключові слова: антропоцентризм, емотивна лексика, національна мовна картина світу, гендер, культура.

Фельцан И.М. Особенности эмотивной лексики украинского и английского языков (гендерный аспект). Статья посвящена исследованию украинского и английского языков с антропоцентрических позиций и в контексте соответствующих культур. Особое внимание уделено раскрытию специфики эмотивной лексики, в частности ее гендерному аспекту как одному из основных критериев их лексико-семантического анализа, содержащему информацию об исследованных национально-языковых картинах мира и этапах общественного развития носителей украинского и английского языков в их сопоставлении.

Ключевые слова: антропоцентризм, эмотивная лексика, национальная языковая картина мира, гендер, культура.

Feltsan I.M. The peculiarities of emotive lexis in Ukrainian and English languages (the aspect of gender). The present article deals with the study of Ukrainian and English languages in the context of anthropocentrism and corresponding cultures. Special attention is paid to revealing emotive lexis peculiarities, its gender aspect in particular as one of the main criteria of their lexico-semantic analysis which contains the information about the national language mapping of the world under study and the stages of the Ukrainian and English language bearers social development in their comparison.

Key words: anthropocentrism, comparative linguistics, emotive lexis, emotion, national language mapping of the world, gender, culture.

Початок ХХІ століття у мовознавстві позначився концентрацією уваги лінгвістів на взаємодії трьох понять: суспільство – мова – індивід, котрі існують невіддільно одне від одного та впливають одне на одне. При цьому сучасне мовознавство розглядається як система, що поєднує в собі безліч лінгвістичних наук, які лише в сукупності дають досить повне знання про мову загалом і окремі мови зокрема. Розвиваючись у соціумі та разом із соціумом, українська та англійська мови виступають складовою відповідних культур і навпаки. Кожній національно-культурній спільноті належать індивідуальні, сталі уявлення про навколишній світ і форми мовленнєвої поведінки, що відображаються в системі образів та в організації мовленнєвої діяльності носіїв цієї мови. Досліджуючи зв'язок мови і культури, більшість лінгвістів (О. Белова, А. Вежбіцька, В. Воробйов, С. Толстая, В. Телія та ін.), звертаються саме до лексико-семантичного рівня мови, який реагує на зміни у всіх сферах людської діяльності, дозволяючи максимально повно відобразити світосприйняття носіїв окремо взятого мовного соціуму та виділити особливості національної мовної картини світу загалом.

Дослідження особливостей національно-мовної картини світу посідає важливе місце у працях

вітчизняних і зарубіжних лінгвістів (Г.В. Колшанський, О.С. Кубрякова, М.П. Кочерган, В.М. Манакін